

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สมาคมอาเซียน (ASEAN) หรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) ได้ถือกำเนิดขึ้นตามปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ซึ่งได้มีการลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาประเทศบรูไนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการอีกประเทศหนึ่ง เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2527 ทำให้ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกทั้งหมดรวม 6 ประเทศ โดยสมาคมมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์หลักอันหนึ่ง คือ การเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจของอาเซียน แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2510-2519 ซึ่งเป็นช่วง 9 ปีแรกของสมาคมอาเซียนนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังมีไม่มากนัก เพราะเป็นช่วงเวลาที่ใช้ในการพิจารณาศึกษาถ่วงท่วง และวางโครงสร้างสำหรับความร่วมมือเสียเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 ผู้นำของประเทศอาเซียนได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดครั้งแรก (ASEAN Summit Meeting) ที่เมืองบาหลี อินโดนีเซีย ก็ได้มีการลงนามในปฏิญญาสมานฉันท์แห่งอาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) ซึ่งจุดหมายหลักของปฏิญญาดังกล่าว คือ ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน ซึ่งรวมทั้งความร่วมมือทางการค้า และอีก 1 ปีต่อมาคือ ในปี พ.ศ. 2520 ก็ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (Agreement on ASEAN Preferential Trading Arrangement หรือ ASEAN PTA) ณ กรุงมะนิลา ฟิลิปปินส์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในภูมิภาคให้มากที่สุด ตลอดจนหาทางจัดอุปสรรคทางการค้าภายในอาเซียนให้ลดน้อยลง เพื่อเป็นการส่งเสริมและนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่าอาเซียนมีบทบาทในส่วนที่เกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภาคีมากพอสมควรในช่วงระยะหลังๆ นี้ ดังนั้นการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศภาคีจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก ถึงแม้ว่าขอบเขตของการร่วมมือทางเศรษฐกิจมิได้หมายความถึงการค้าเพียงอย่างเดียว แต่ทว่าการค้าก็เป็นปัจจัยสำคัญมากประการหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในเรื่องของร่วมมือทางเศรษฐกิจที่จะต้องนำมาพิจารณา เพราะการพิจารณาถึงการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาจจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภาคีได้ดี และในฐานะประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนก็ให้เห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมาตลอดในการเจรจาเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และแนวทางความร่วมมือ ฉะนั้นการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์เศรษฐกิจโดยมุ่งประเด็นไปในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศไทยเรากับประเทศภาคีอาเซียน จึงเป็นประเด็นที่น่าทำการศึกษาพิจารณาอย่างยิ่ง

ความสำคัญของเรื่อง

ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรการเครื่องมือมากมายไว้ในความตกลงอาเซียนพีทีเอ ดังเช่น การทำสัญญาซื้อขายระยะยาว การให้การสนับสนุนทางการเงินในรูปดอกเบี้ยต่ำในการซื้อสินค้าจากอาเซียน การให้สิทธิพิเศษในการจัดซื้อวัสดุเครื่องใช้ของทางราชการโดยวิธีการประมูล การร่วมมือกันป้องกันการทุ่มตลาดจากภายนอก และการผ่อนปรนข้อกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี สุลกากรบนพื้นฐานของการให้สิทธิพิเศษและมาตรการอื่น ๆ การให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี สุลกากร เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า มีเพียงมาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษี สุลกากรของอาเซียนเท่านั้นที่ได้รับการยึดถือปฏิบัติมากที่สุด โดยอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการของอาเซียนว่าด้วยการค้าและการท่องเที่ยว (Committee on Trade and Tourism หรือ COTT) ซึ่งขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีเศรษฐกิจของอาเซียน (ASEAN Economic Ministers หรือ AEM) อีกทั้งยังมอบหมายให้อนุกรรมการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางการค้า (Trade Preference Negotiation Group หรือ TPNG) ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการพิจารณาคัดเลือกชนิดของสินค้าที่สมควรแก่การได้รับสิทธิพิเศษ ๆ นี้โดยตรง รวมทั้งยังรับผิดชอบในการทบทวนให้คำแนะนำปรึกษาในเชิงปฏิบัติของความตกลงอาเซียนพีทีเอนี้ด้วย

วิธีการที่ใช้ในการเจรจาแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร เท่าที่เคยใช้มาในการประชุมเจรจาระหว่างอาเซียนด้วยกัน มีวิธีการที่ใช้อยู่ 3 วิธีด้วยกัน คือ การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ ด้วยความสมัคร (Voluntary Approach) ภายใต้นโยบายนี้แต่ละประเทศจะเสนอรายการสินค้าที่แต่ละประเทศเต็มใจที่จะลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนในการประชุมเจรจาแต่ละรอบ โดยไม่มีการเจรจาต่อรองกันขณะเดียวกันประเทศสมาชิกก็ยื่นเสนอรายการสินค้าที่ประเทศสมาชิกปรารถนาที่จะให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ลดหย่อนผ่อนผันในเรื่องอัตราเรียกเก็บภาษีศุลกากรลงบ้าง ซึ่งรูปแบบนี้ถูกเรียกว่า การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ ตามคำขอ (Matrix Approach)

นอกจากการให้สิทธิพิเศษ ๑ แบบเป็นรายสินค้า (Product-by Product) แล้ว ประเทศอาเซียนได้พยายามหาช่องทางใหม่ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการร่วมมือ เพราะเหตุว่ารูปแบบการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ ด้วยความสมัครในทางปฏิบัติไม่ประสบผลตามความคาดหมาย อีกทั้งเป็นการสูญเสียเวลาเปล่า เนื่องจากการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ ตามวิธีการดังกล่าว ประเทศสมาชิกประสบกับปัญหาความกดดันที่จะต้องคัดเลือกรายการสินค้าที่จะให้สิทธิพิเศษ ๑ โดยสมัครใจในแต่ละรอบการประชุม ดังนั้นประเทศสมาชิกจึงมีแนวโน้มที่จะเสนอรายการสินค้าที่มีการค้าขายกันน้อยที่สุดไปแลกเปลี่ยนกับประเทศอื่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2523 ผู้นำของประเทศอาเซียนจึงเห็นพ้องกันในการเพิ่มเติมมาตรการแบบใหม่ที่เรียกว่า การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ รายการสินค้า เสริมมาตรการ 2 แบบแรก กล่าวคือ มีการลดอัตราภาษีศุลกากรให้กับสินค้าทุกชนิดที่ค้าขายกัน โดยใช้มูลค่าสินค้าเป็นหลัก เริ่มจากการลดอัตราภาษีลงร้อยละ 25 ของอัตราภาษีที่เรียกเก็บตามปกติ สำหรับสินค้านำเข้าที่มีเพดานมูลค่าการนำเข้าน้อยกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา โดยใช้ตัวเลขสถิติการนำเข้าของแต่ละประเทศในปี พ.ศ. 2521 เป็นเกณฑ์ ยกเว้นเฉพาะสินค้าที่อยู่ในรายการสงวนสิทธิ์ (Exclusion List) การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ๑ ได้ขยายเพดานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนรอบสุดท้ายได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

จากผลการประชุมของรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 15 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2527 ได้มีการพิจารณารายการสินค้าที่ง่ายต่อการได้รับผลกระทบจากการลดอัตราภาษีศุลกากรตามความตกลง ๑ (Sensitive Product) ไว้ในรายการสงวนสิทธิ์ อันได้แก่ สินค้าที่กำลังได้รับการส่งเสริม

ในด้านการลงทุน สินค้าที่ได้รับการควบคุมเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ หรือเป็นแหล่งรายได้ ภาษีศุลกากรนำเข้าที่สำคัญของประเทศสมาชิก รวมถึงสินค้าที่มีผลกระทบต่อการทำงานของ ประเทศสมาชิก และสินค้าที่อาจได้รับผลกระทบจากการแข่งขันการนำเข้าจากประเทศอาเซียน สินค้าทั้งหลายที่จัดอยู่ในขอบข่ายดังกล่าวจะถูกพิจารณาไว้ในประเภท Sensitive Product ซึ่งจะได้รับ การบรรจุไว้ในรายการสงวนสิทธิการลดอัตราภาษีศุลกากรได้

ภายใต้ความตกลง ฯ นี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เริ่มให้สิทธิพิเศษทางการค้าภาษีศุลกากร (Margin of Preference หรือ MOP) หรือยกเว้นภาษีอากรขาเข้าสำหรับสินค้าเป็นราย ๆ (Product-by-Product) ในปี พ.ศ. 2521 จำนวนทั้งหมด 71 รายการในอัตราร้อยละ 10-30 หลังจากนั้นก็ได้มีการตกลงเพิ่มจำนวนรายการสินค้าที่จะให้สิทธิพิเศษ ฯ กันมากขึ้น โดยในการเพิ่ม แต่ละครั้งมีอัตราสูงขึ้นเรื่อย ๆ นับจนถึงปี พ.ศ. 2532 มีรายการที่แลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ฯ โดยการลดภาษีศุลกากรระหว่างอาเซียนด้วยกันที่มีผลบังคับใช้แล้วรวมทั้งสิ้นถึง 14,449 รายการ¹ แยก เป็นรายการที่ได้รับสิทธิพิเศษ ฯ จำนวน 11,286 รายการ และเป็นสินค้าที่จะให้สิทธิพิเศษ ฯ แก่ ประเทศอาเซียนอื่น ๆ จำนวน 3,184 รายการ

แม้ว่าในปัจจุบันรายการสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษ ฯ มากกว่าหมื่นรายการ แต่ปรากฏว่าการใช้ ประโยชน์จากโครงการระหว่างกันยังมีน้อยมาก โดยเป็นการค้าขายสินค้าในรายการอาเซียนพีทีเอ เพียงแค่ประมาณร้อยละ 1-8 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการค้ารวมของไทย และโดย เฉลี่ยนั้นไทยมีสัดส่วนการค้ากับภาคีอาเซียนต่อการค้ารวมของไทยไม่สูงนัก โดยเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 12-16 ดังนั้น การค้าขายสินค้าในรายการอาเซียนพีทีเอคิดเป็นประมาณร้อยละ 10-20 ต่อ การค้าทั้งหมดของไทยกับภาคีอาเซียน จากสัดส่วนการค้าขายสินค้าในรายการอาเซียนพีทีเอ ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า สินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ฯ กันนั้นมีการค้าขายกันในมูลค่า สัดส่วนค่อนข้างต่ำ คือ สินค้าที่มีการค้าขายกันกว่าร้อยละ 80-90 ของที่การค้าขายกันกันทั้งหมด ระหว่างไทยกับอาเซียนนั้น เป็นสินค้าที่อยู่นอกเหนือจากการตกลงให้มีการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ฯ กันตามความตกลงอาเซียนพีทีเอ

¹กรมการค้าต่างประเทศ, "ระบบสิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน" (กรุงเทพมหานคร : กรมการค้า ต่างประเทศ, 2533), หน้า 3.

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน กว่า 2 ทศวรรษ อาเซียนมิได้ประสบผลสำเร็จในกระตุ้นให้มีการร่วมมือกันทางการค้าตามที่ได้มีการระบุไว้ในความตกลง ฯ การให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรอันเครื่องมือที่สำคัญมาก มิได้ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างมีนัยยะสำคัญมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะหลายสาเหตุด้วยกันที่ทำให้มาตรการดังกล่าวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เป็นต้นว่า อัตราการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรมีมูลค่าไม่สูงพอที่จะส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศสมาชิก

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

รายงานฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา และวิเคราะห์บทบาทของมาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียนที่มีต่อการขยายตัวทางการค้าของประเทศไทยกับประเทศภาคีอาเซียน เพื่อดูว่าความร่วมมือทางการค้าของอาเซียนที่มีเป้าหมายนำไปสู่บูรณาการทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในความร่วมมือดังกล่าว ภายใต้องค์การอาเซียนที่วางกรอบเอาไว้ และมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยวิเคราะห์จาก

1. ข้อมูลสถิติตัวเลขทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศภาคีอาเซียนภายใต้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียน ทั้งจำนวนรายการสินค้า รายละเอียดในรายการสินค้าว่ามีการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในรายการอะไรบ้าง รายการสินค้าเหล่านั้นมีการเรียกเก็บภาษีศุลกากรในอัตราร้อยละเท่าไร และมีส่วนลดลงในอัตราร้อยละเท่าไร ในรายการสินค้าเหล่านั้นมีการใช้สิทธิพิเศษอย่างแท้จริงกันหรือไม่
2. ข้อมูลสถิติตัวเลขมูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าของไทยภายใต้ระบบสิทธิพิเศษ ฯ นี้
3. โครงสร้างของความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน เน้นเฉพาะการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร (extension or tariff preferences) ของอาเซียน เป็นต้นว่า การเพิ่มจำนวนรายการสินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ฯ กัน การเพิ่มอัตรการลดหย่อนภาษีขาเข้าลงจากอัตราที่มีการเรียกเก็บตามปกติ
4. ผลการประเมินการขยายตัวของมูลค่าและปริมาณการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียน ถ้าหากสมมุติให้มีการเพิ่มอัตรการลดหย่อนภาษีศุลกากรถึงร้อยละ 50 ของอัตรการเรียกเก็บปกติภายในปีเดียว หรือ 3 ปี

๕. ความร่วมมือทางด้านการค้าภายใต้กรอบงานของอาเซียนอันได้แก่ คณะกรรมการว่าด้วยการค้าและการท่องเที่ยว (COTT) อนุกรรมการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางการค้า (TPNG) ผลการประชุมของรัฐมนตรีเศรษฐกิจของอาเซียน (AEM)

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้พิจารณาเฉพาะความร่วมมือทางการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียน ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน โดยเน้นเฉพาะมาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร อันเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน และเป็นตัวชี้ที่สำคัญในการแสดงให้เห็นถึงระดับของความร่วมมือดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ในวันที่ 27-28 มกราคม 2535 ที่ประเทศสิงคโปร์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA) ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการในบทสรุป

ประเด็นปัญหาที่สำคัญ

ในการศึกษาค้นคว้ามีประเด็นปัญหาที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1. มูลค่าปริมาณการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียนโดยทั่วไป ข้อมูลสถิติตัวเลขทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศภาคีอาเซียนภายใต้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียน
2. มาตรการหรือความตกลงร่วมกันทางการค้าของอาเซียน
3. ปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือกันทางการค้าไทย-อาเซียนภายใต้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียน
4. แนวทางในการปรับปรุงระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าไทย-อาเซียน
5. ความคืบหน้าของผลการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน
6. แนวโน้มของความร่วมมือทางการค้าไทย-อาเซียน ภายใต้ความตกลงร่วมกันทางการค้าของอาเซียน

สมมุติฐาน

การที่มุ่งศึกษาประเด็นที่สำคัญดังได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และหาคำตอบมาอธิบาย Thesis Statement ที่ผู้เขียนตั้งไว้ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรของอาเซียนตามที่ได้มีการตกลงไว้ใน ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียนนั้น มีผลต่อการขยายตัวของมูลค่าและ ปริมาณการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียนไม่มากนัก
2. แม้จะมีการเพิ่มอัตราการลดหย่อนทางภาษีศุลกากรถึงร้อยละ 50 ของอัตราที่มีการเรียก เก็บตามปกติก็ตาม ผลต่อการขยายตัวของมูลค่าและปริมาณการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียน อาจไม่เพิ่มกว่าเดิม

วิธีการดำเนินการค้นคว้า

สำหรับวิธีการดำเนินการค้นคว้าของผู้เขียนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Source) ทั้งที่เป็นเอกสารที่เผยแพร่ เช่น หนังสือพิมพ์ และเอกสารที่ไม่เผยแพร่ เช่น เอกสารทางราชการของกระทรวงต่างประเทศ เอกสารประกอบการประชุมของกองสิทธิประโยชน์ทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ เป็นต้น
2. ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เช่น หนังสือ บทความ และวิทยานิพนธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับความร่วมมือทางการค้าของ อาเซียน

ลักษณะของการวิจัย

ลักษณะของวิธีการวิเคราะห์วิจัยและประเมินข้อมูลนั้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการ ดำเนินการค้นคว้าจะเป็นแบบการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารและสถิติตัวเลข วิธีการวิจัยวิเคราะห์ ศึกษาจึงจะนำข้อมูลดังกล่าวมาตีความตามแบบวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนำสถิติตัวเลขมาอธิบาย (Explanation) และเสนอรายงานในรูปของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการวิเคราะห์นี้จะอยู่ในกรอบทฤษฎี (Theoretical

Framework) ของทฤษฎีความร่วมมือในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวต่อไป ในตอนท้ายจะสรุปประเมินผลพร้อมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียน

ทฤษฎีและแนวความคิดที่จะนำมาใช้ในศึกษา

สมาคมอาเซียนนั้นตั้งขึ้น โดยมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ เพื่อร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งได้มีการระบุไว้ในปฏิญญาสมานฉันท์แห่งอาเซียนในปี 2519² และสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปี 2519³ ความร่วมมือดังกล่าวภายใต้กรอบของอาเซียนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความสนใจและทำการศึกษา เป็นต้นว่า Solidum⁴ และ Thambipillai⁵ ทั้งสองท่านได้ข้อสรุปที่เหมือนกันว่า ประเทศทั้งหกของอาเซียนได้กล่าวมาถึงขั้นที่เรียกกันว่า "ระบบความร่วมมือ" (Cooperation System) ซึ่งหากความร่วมมือนี้พัฒนาไปอย่างมาก ก็จะเป็นบันไดนำไปสู่สภาพบูรณาการ (Integration) ของประเทศสมาชิกได้

การที่กล่าวว่าอาเซียนยังคงเป็นสมาคมเพื่อความร่วมมือส่วนภูมิภาคเท่านั้น (Regional Cooperation) มิใช่สมาคมเพื่อบูรณาการส่วนภูมิภาค (Regional Integration) ทั้งนี้ก็เพราะจากคำนิยามของ Cooperation System⁶ นั้นหมายถึง การรวมกลุ่มขององค์กรระหว่างประเทศ โดยถือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐเป็นสำคัญและประกอบด้วยตัวแทนรัฐบาลของแต่ละประเทศเข้าไปร่วมในองค์การ การรวมกลุ่มนี้เป็นการรวมกลุ่มที่ประเทศสมาชิกมีความสำคัญของการรวมกลุ่มในอันที่จะหวังประโยชน์ร่วมกัน โดยพิจารณาสภาพการณ์ที่ทำให้ประเทศมารวมกัน แต่การร่วมมือกันในระดับนี้ ประเทศสมาชิกไม่มีการมอบอำนาจอธิปไตยให้กับองค์กรส่วนกลาง

²กระทรวงการต่างประเทศ, เอกสารอาเซียน (พระนคร : กระทรวงการต่างประเทศ, 2520), หน้า

7.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

⁴Estrella D. Solidum, Towards a Southeast Asian Community (Quezon City : University of the Philippine Press, 1974).

⁵Pushpathavi Thambipillai, Regional Cooperation and Development : The Case of ASEAN and Its External Relations (United States : University of Hawaii, 1980).

⁶Ronald J. Yalem, "Theories of Regionalism," in Regional Politic and World Order, eds. Richard A. Falk, and Saul H. Mendlovitz (San Francisco : Freeman, 1975), pp. 218-231.

แต่ละประเทศจะใช้อำนาจอธิปไตยของตัวเอง มติที่ลงคะแนนเสียงจะใช้ฉันทามติ (Consensus) เป็นหลัก

เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าการรวมตัวกันในกรณีของอาเซียน มีจุดมุ่งหมายในการทำ ^{ด้าน}กิจกรรมระหว่างรัฐร่วมกัน มีความสำคัญของการรวมกลุ่มในอันที่จะหวังประโยชน์ร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการที่มีร่วมกัน เป็นต้นว่า อาเซียนมีการประสานนโยบายที่จะอำนวยความสะดวกทางด้านการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ฯลฯ แต่ยังไม่มีการยอมรับในหลักการของการจัดตั้งสถาบันเหนือชาติ (Supranational Institute) ตามแนวความคิดของนักทฤษฎีบูรณาการ ประเทศสมาชิกของกลุ่มอาเซียนยังคงเน้นมากในเรื่องของอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) แต่ทว่าจุดมุ่งหมายของ "บูรณาการ" นั้นมุ่งให้มีการรวมกันของหลาย ๆ รัฐให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง โดยจัดให้มีองค์การระดับเหนือรัฐร่วมกัน ในการทำหน้าที่จัดการกับปัญหาและนโยบายสำคัญๆ ของประเทศสมาชิก

ดังนั้นในการศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน" นั้น ถ้าหากมีการนำเอาทฤษฎีบูรณาการมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หรืออธิบายประสิทธิภาพความร่วมมือของอาเซียนนั้น อาจกระทำไม่ได้ดีเท่าไรนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. ทฤษฎีบูรณาการเป็นแนวความคิดที่ได้มาจากประสบการณ์ของตะวันตกเป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของประเทศที่มีการพัฒนาอย่างมาก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง เช่น การรวมกลุ่มของยุโรป ฯลฯ ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มอาเซียนอย่างสิ้นเชิง
2. ประเทศสมาชิกของกลุ่มอาเซียน ยังคงเน้นมากในเรื่องของอำนาจอธิปไตยยังไม่มีการยอมรับในหลักการของการจัดตั้งสถาบันเหนือชาติตามแนวความคิดของนักทฤษฎีบูรณาการ
3. ลักษณะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียนยังคงพึ่งพาอาศัยประเทศนอกกลุ่มอยู่มาก การใช้ทฤษฎีบูรณาการซึ่งส่วนใหญ่แล้วมิได้คำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่อาจมีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทั้งในแง่บวกหรือลบ อาจทำให้การวิเคราะห์กระทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร

ถึงกระนั้นก็ตามในการศึกษาถึงเรื่องความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเน้นไปที่ความร่วมมือทางการค้านั้น เรามีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องมีเครื่องชี้ (Indicator) ให้เห็น

ถึงระดับของความร่วมมือ ทั้งนี้เพื่อเป็นการง่ายต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบของนักรัฐศาสตร์ สำหรับความร่วมมือทางการค้าอันมีแนวความคิดที่น่าสนใจมากของนักทฤษฎีท่านหนึ่ง คือ Joseph Nye⁷ เขาได้เสนอแนะให้มีการใช้เครื่องวัดบูรณาการทางการค้า (Trade Integration) และการบริการ (Service Integration) เป็นเครื่องวัดระดับของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) ระหว่างรัฐอธิปไตย โดยที่บูรณาการทางการค้าอันนี้อาจพิจารณาได้จาก สัดส่วนสินค้าออกภายในภูมิภาค (Regional Exports) ต่อสินค้าออกทั้งหมดของภูมิภาค (Total Exports) ซึ่งเครื่องวัดดังกล่าวก็มีข้อบกพร่องอยู่บ้างในแง่ของหลักความเป็นจริงทางการค้าขาย เพราะการพิจารณาระดับของการค้าโดยดูจากสัดส่วนของสินค้าออกอย่างเดียวไม่เพียงพอ ในการค้าขายกันนั้นย่อมต้องประกอบด้วยการซื้อขาย ฉะนั้นควรจะต้องการพิจารณาทั้งสินค้าออกและสินค้าเข้า ตัวเลขทางการค้าทั้งหมดทั้งสินค้าออกและสินค้าเข้าจึงจะเป็นเครื่องวัดระดับความก้าวหน้าทางการค้าที่สมบูรณ์

กล่าวคือ ถ้าหากเปอร์เซ็นต์ของการค้าภายในภูมิภาคเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการค้าทั้งหมดหลังจากที่มีความร่วมมือเกิดขึ้นนั้น ย่อมจะแสดงให้เห็นว่ามีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันภายในภูมิภาคค่อนข้างมาก หรืออาจจะพิจารณาอีกนัยหนึ่งได้ว่าความร่วมมือดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญต่อความก้าวหน้าทางการค้าของกลุ่มประเทศในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม บูรณาการทางเศรษฐกิจก็ได้ขึ้นอยู่กับมูลค่าทางการค้าเพียงอย่างเดียว แต่ทว่าการค้าก็เป็นปัจจัยสำคัญมากประการหนึ่ง สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในเรื่องของบูรณาการทางเศรษฐกิจที่จะต้องนำมาพิจารณา

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวความคิดความร่วมมือส่วนภูมิภาค หรือ ภูมิภาคนิยม ของนักทฤษฎีต่าง ๆ เรามาดูความหมายของภูมิภาคเสียก่อนว่าหมายถึงอะไร คำว่า "ภูมิภาค" อาจตีความหมายได้ทั้งในทางภูมิศาสตร์และทางการเมือง⁸ ในทางภูมิศาสตร์นั้น หมายถึง เขตดินแดนที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น ดินน้ำอากาศ ลักษณะการทำมาหากิน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกันในภูมิภาคเดียวกัน ส่วนความหมายของภูมิภาคในทางการเมืองนั้น มีความหมาย

⁷Joseph Nye, "Comparative Regional Integration : Concept and Measurement," International Organization 22 (Autumn 1968) : 861.

⁸Bruce M. Russett, "International Regions and the International System," in Regional Politic and World Order, eds. Richard A. Falk, and Saul H. Mendlovitz (San Francisco : Freeman, 1975), pp. 185-202.

ที่กว้างออกไปกว่าทางภูมิศาสตร์ นักรัฐศาสตร์มีความเห็นเกี่ยวกับความหมายของภูมิภาคซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ภูมิภาค หมายถึง เขตที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึงกัน ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผู้ที่อยู่ในภูมิภาคมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ภายใต้การบริหารหน่วยเดียวกัน เป็นดินแดนที่ถูกกำหนดขึ้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในบางครั้งบางคราว เป็นดินแดนที่มีปัจจัยหลายอย่างคล้ายคลึงกันมากพอที่จะให้ภูมิภาคนั้นรวมกันเป็นระบบได้ เป็นต้นว่า ค่านิยม ความเชื่อและโครงสร้างทางสังคมคล้ายกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นดินแดนที่อยู่ใกล้เคียงกัน

Donald J. Puchala⁹ นักทฤษฎีภูมิภาคนิยมท่านหนึ่งที่ควรกล่าวถึง ได้กล่าวไว้ว่าการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคนั้น หมายถึง การที่รัฐแต่ละรัฐยอมสูญเสียอำนาจอธิปไตยและเอกราชที่ต่าง ๆ ของรัฐนั้นให้กับองค์กรที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดเหนือทุกรัฐในภูมิภาคนั้นด้วยความสงบ ประนีประนอมกัน รวมทั้งมีการรวมรัฐบาลและดินแดนของประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้การรวมกลุ่มในภูมิภาคยังหมายความถึง สภาพการณ์ที่ผู้นำของรัฐ ประชาชนในรัฐค่อย ๆ ปรับตัวให้มีความสอดคล้องกันในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ค่านิยม นโยบาย และภาพพจน์ร่วมกัน

Louis J. Cantori และ Steven L. Spiegel¹⁰ นักทฤษฎีภูมิภาคนิยมอีกสองท่านที่มีแนวความคิดพอจะสรุปได้ว่า โลกเรานั้นเปรียบเสมือนระบบระหว่างประเทศระบบเดียวที่ประกอบด้วยระบบรอง หรือระบบภูมิภาค และในแต่ละระบบภูมิภาคก็จะประกอบด้วยรัฐชาติหรือประเทศต่าง ๆ ดังนั้นการที่จะศึกษาการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งระบบกับระบบรอง ตามทฤษฎีของ Cantori และ Spiegel ระบบภูมิภาคนั้นประกอบด้วยเพียงรัฐเดียวหรือมากกว่าสองรัฐขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์ติดต่อกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสำนึกร่วมกัน มีความผูกพันกันทางเชื้อชาติ ภาษาวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ Cantori และ Spiegel ยังกำหนด 4 ตัวแปรสำคัญที่เป็นเครื่องกำหนดระบบภูมิภาค ดังนี้¹¹

⁹Donald J. Puchala, "The Pattern of Contemporary Regional Integration," International Studies Quarterly 12 (1968) : 38-64.

¹⁰Louis J. Cantori, and Steven L. Spiegel, The International Politics of Region (England-Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1987), pp. 5-6.

¹¹Ibid., pp. 7-20.

1. ระดับของการร่วมมือกัน หมายถึง ระดับของการร่วมมือกันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการจัดองค์กร โดยพิจารณาว่ามีมากน้อยอย่างไรบ้าง อย่างเช่น การร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจ จะพิจารณาจากการแจกจ่าย และการแลกเปลี่ยนผลผลิตทางเศรษฐกิจ ลักษณะของ การค้าระหว่างกันว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด
2. ระดับการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อส่วนตัวอาจจะเป็นทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรเลข เป็นต้น
3. ระดับของอำนาจ หมายถึง ความสามารถของชาติหนึ่ง ๆ ในการโน้มน้าวให้รัฐ ชาติอีกรัฐชาติหนึ่งมีนโยบายที่สอดคล้องกับตน
4. โครงสร้างของความสัมพันธ์ หมายถึง การที่รัฐชาติจะมารวมกันได้นั้นจะต้องรู้ว่า รัฐชาติใดบ้างที่จะมารวมกัน และอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐชาติต่าง ๆ มาร่วมมือกัน และมี เครื่องมือใดที่จะช่วยให้ความร่วมมือกันบรรลุผลตามที่มีการคาดหวังไว้ เป็นต้นว่า วิธีการของ ความร่วมมือ

จากแนวความคิดในเรื่อง ภูมิภาคนิยม ของนักทฤษฎีต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว จะเห็น ได้ว่าแนวความคิดของ Puchala ที่เน้นให้มีการจัดตั้งองค์กรเหนือชาติที่อำนาจสิทธิ์ขาดเหนือทุกรัฐ ในภูมิภาคนั้น ทำหน้าที่ควบคุมนโยบายต่าง ๆ ของสมาชิกภายในกลุ่ม ก่อนข้างจะเป็นแนว ความคิดที่นำมาใช้กับกรณีของอาเซียนยาก ทั้งนี้เพราะประเทศสมาชิกของอาเซียนยังมีความมั่นคง ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ไม่เพียงพอที่จะสร้างองค์กรเหนือชาติขึ้นมา

ส่วนแนวความคิดของ Cantori และ Spiegel ได้มองภูมิภาคเป็นเสมือนหนึ่งระบบ รองระบบหนึ่งของโลก และระบบรองแต่ละระบบย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะที่มี ภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกัน ดังนั้นระบบรองนี้ย่อมได้รับผลกระทบจากระบบแทรกซ้อนจากภายนอก ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบรองทั้งหลาย แนวความคิดนี้ก็สามารถนำมาใช้ได้กับกรณีของอาเซียน เพราะปัจจัยภายนอกย่อมมีอิทธิพลต่อปัจจัยภายในกลุ่ม และอาเซียนก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะ เกี่ยวข้องกับภายนอกได้ เพราะประเทศสมาชิกของอาเซียนยังต้องมีการพึ่งพาประเทศนอกกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะลดการพึ่งพานี้ลง และหันมาพึ่งพาซึ่งกันและกันเองระหว่าง ประเทศสมาชิกในกลุ่มให้มากขึ้น

รายงานฉบับนี้ วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ทางการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียนภายใต้กรอบของอาเซียนพีทีเออย่างละเอียด เพื่อที่จะดูว่าแนวโน้มความร่วมมือดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญต่อการค้าของไทยกับประเทศภาคีอาเซียนหรือไม่ และจากแนวโน้มนี้จะทำให้ระดับของความร่วมมือของอาเซียนที่เป็นอยู่ในขณะนี้ สามารถพัฒนาไปสู่สภาพบูรณาการทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) ขั้นแรกที่เรียกกันว่า "เขตการค้าเสรีอาเซียน" (ASEAN Free Trade Area) ได้หรือไม่ นักทฤษฎีการรวมตัวท่านหนึ่งที่มีชื่อเสียง ได้แก่ Bela Balassa เขาได้แบ่งระดับบูรณาการทางเศรษฐกิจออกเป็น 5 ระดับด้วยกัน ดังนี้¹²

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) คือ สภาพที่ประเทศสมาชิกมารวมกลุ่มกันและตกลงที่จะไม่จัดเก็บภาษีศุลกากร หรือโควต้าระหว่างกัน
2. สหภาพศุลกากร (Custom Union) คือ สภาพเหมือนเขตการค้าเสรี แต่ขั้นตอนนี้มีการจัดระดับอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกกับประเทศภายนอกอย่างเป็นเอกภาพ
3. ตลาดร่วม (Common Market) คือ สภาพเหมือน 2 ขั้นตอนแรก และมีการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น เงินทุน แรงงาน และเศรษฐกิจบริการภายในกลุ่มประเทศสมาชิก
4. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) คือ สภาพที่รวมทุกขั้นตอนของ เขตการค้าเสรี สหภาพศุลกากร ตลาดร่วม นอกจากนั้นประเทศสมาชิกยังมีนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกันภายใต้องค์การระดับเหนือชาติ
5. การรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์แบบ (Total Economic Integration) คือ สภาพที่มีนโยบายที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังมีการจัดตั้งสถาบันทางการเมือง

บูรณาการทางเศรษฐกิจตามแนวความคิดของ Balassa นั้น ก่อนข้างเป็นไปได้ยากสำหรับกรณีของอาเซียน ทั้งนี้เพราะทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจของทางตะวันตกนั้น มุ่งเน้นให้มีความร่วมมือกันทางการค้าภายในกลุ่ม และเพื่อให้การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจจากระดับล่างสุด คือ ระดับของบูรณาการทางเศรษฐกิจแบบเขตการค้าเสรี ไปสู่ระดับบน ๆ คือ สหภาพทางเศรษฐกิจ แต่ในกรณีของอาเซียนนั้นประเด็นทางด้านการเมือง และความมั่นคง

¹²Bela Balass, The Theory of Economic Integration (Homewood, Ill : Richard D. Irwin, 1961).

โดยเฉพาะความสนใจในการต่อต้านการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังระบาดในภูมิภาคต่างหาก ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการก่อตั้งสมาคมอาเซียน เมื่อสมาชิกได้ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง อาเซียนจึงสังเกตเห็นผลประโยชน์จากการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจว่า การร่วมมือกันของอาเซียนจะมี ส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน สามารถแก้ปัญหาความยากจน และยกมาตรฐานความเป็นอยู่ ของประเทศสมาชิกได้

การตกลงกันที่จะให้สิทธิพิเศษทางการค้าซึ่งกันและกันก็เป็นแนวทางหนึ่งที่อาเซียนได้ พยายามร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจ แต่ระยะเวลาที่ใช้ในการตกลงกันแต่ละเรื่องกินเวลาพอสมควร แม้บางครั้งประเทศสมาชิกได้มีการยอมรับนโยบายแล้วก็ตามแต่ในแง่ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้นยังค่อนข้างล่าช้าอยู่ แต่ละประเทศพอใจมากกว่าที่จะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระของประเทศ ตนเอง ผู้นำในกลุ่มยังไม่พร้อมที่ยอมสูญเสียอำนาจอธิปไตย และการดำเนินนโยบายช่วยกันทาง เศรษฐกิจจะเป็นลักษณะเฉพาะเรื่องมากกว่า เช่น การตกลงในเรื่องการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทาง การค้าของอาเซียน เป็นต้น แต่มิได้มีระดับของบูรณาการอย่างแน่นแฟ้น เนื่องจากยังไม่ สามารถตกลงกันได้ในหลาย ๆ เรื่อง สิ่งที่อาเซียนทำได้สำเร็จก็คือ การประสานงานกันมากกว่า ทฤษฎีของ Balassa จึงเหมาะสำหรับกลุ่มที่พัฒนาแล้วมากกว่า ฉะนั้น ในปัจจุบันจึงได้ พิจารณาแนวความคิดของทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจที่กว้างกว่าเดิม โดยเน้นเป็นแนวทางที่จะ นำไปสู่การพัฒนาและเป็นการลดการพึ่งพิง เพื่อนำไปปรับใช้กับประเทศด้อยพัฒนา

การนำเสนอเรื่อง

ในรายงานจะกล่าวแบ่งออกเป็น ๕ บทด้วยกัน ดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทนำ

บทที่ 2 กล่าวถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการค้าของไทยกับภาคีอาเซียน โดยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อคือ หัวข้อโครงสร้างทางเศรษฐกิจการค้าของอาเซียนโดยทั่ว ๆ ไป โดยดูในแง่ของ โครงสร้างสินค้าเข้าและสินค้าออก และหัวข้อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทย กับประเทศภาคีอาเซียน โดยศึกษาปริมาณการค้าและดุลการค้า โครงสร้างการส่งออกและการนำ ของไทยกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานความสัมพันธ์ ทางการค้าของอาเซียน ก่อนที่จะทำศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่ต้องการศึกษา เพราะข้อมูลเบื้องต้น

เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจในหัวข้อที่จะทำการศึกษาในบทต่อไป

บทที่ 3 กล่าวถึงมาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียนพีทีเอ โดยเฉพาะว่ามีสาระสำคัญความเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน มากน้อยแค่ไหนรวมทั้งวิเคราะห์ประเมินผลกระทบที่มีต่อความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน

บทที่ 4 เป็นบทวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้มาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของอาเซียนพีทีเอไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้อาเซียนไม่สามารถรวมกันทางเศรษฐกิจได้ตามวัตถุประสงค์

บทที่ 5 กล่าวถึง ข้อเสนอของไทยที่จะให้อาเซียนมีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเขตการค้าเสรี รวมทั้งสรุปสาระสำคัญของผลการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขตการค้าเสรีของอาเซียน

บทที่ 6 เป็นบทสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งกล่าวถึงข้อจำกัดในการศึกษา และข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

การเขียนรายงานฉบับนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาหรือสนใจในเรื่องดังกล่าวในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ในเชิงวิชาการ จะช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้สนใจในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยกับประเทศภาคีอาเซียน ให้มีความเข้าใจมากขึ้นทั้งในแง่ของข้อมูลปริมาณและมูลค่าการค้า และผลของความตกลงร่วมกันในเรื่องเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งการประเมินผลงานและสรุปผลของสาเหตุและปัจจัยของความสำเร็จากความร่วมมือดังกล่าวภายในกรอบของความร่วมมือของอาเซียน
2. ในทางปฏิบัติ ผลจากการศึกษานี้อาจจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งทางราชการและเอกชน ในส่วนของราชการนั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการดำเนินการจัดการเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศภาคีอาเซียน เพื่อหาหนทางแก้ไขปรับปรุงและส่งเสริม เพื่อให้ประเทศไทยเราสามารถใช่ประโยชน์อย่างเต็มที่จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

การค้าของอาเซียน และในส่วนของเอกชนอาจจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการเสนอแนวทาง และชี้ช่องทางในการใช้ประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าของอาเซียนให้ได้มากที่สุด เป็นต้นว่า ในเรื่องของสินค้าที่มีการกำหนดให้ลดหย่อนภาษีศุลกากรกัน ซึ่งในบางส่วนของรายการเรายังมีการใช้สิทธิกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รวมทั้งเป็นการเพิ่มความเข้าใจต่อภาคเอกชนที่ต้องทำธุรกิจการค้ากับประเทศภาคีอาเซียน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ

3. ในการศึกษา จะเป็นพื้นฐานหรือแนวทางให้ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าต่อไปให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อันจะเป็นการสร้างความก้าวหน้าทางการศึกษาในเรื่องดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย